

Slått av kona

Vold er verken et kvinneproblem eller et mannsproblem. Det er et menneskeproblem, ifølge professor som forsker på menn som blir slått av partneren sin.

Rannveig Svendby
frilansjournalist

I samarbeid med
KILDEN

Informasjonssenter for
kjønnsforskning

Onsdag 21. desember 2011
kl. 05:00

«Den verste episoden var da jeg satt i stuen på en pinnestol og leste avisen. Ungene var der. Så sa hun til meg at jeg måtte vaske opp med én gang. Så sa jeg at jeg skal bare lese ferdig avisen først. Og så kommer hun inn på stuen og tar tak i håret mitt og røsker meg bakover så jeg faller i gulvet, og hun setter seg opp på meg og slår meg i ansiktet. Og ungene ser på og begynner å gråte».

Uttalelsen kommer fra én av ti menn som har blitt intervjuet av Tove Ingebjørg Fjell om livet med en voldelig partner. Fjell er professor i kulturvitenskap og var bidragsyter på konferansen *Historier som ikke finnes*, som gikk av stabelen i november.

Der ga Fjell et innblikk i sitt forskningsprosjekt *Å gå på nåler hele tiden*, som planlegges ferdigstilt til våren.

Vanskelig start

– Det var utrolig vanskelig å få tak i noen som ville snakke med meg. Mange var redde. De fryktet at kona skulle få vite om samtalen og finne på noe, for eksempel stikke av med barna.

– Da de først kom til intervju snakket de uavbrutt, i positiv forstand. Jeg behøvde nesten ikke å stille noen spørsmål i det hele tatt. Fortellingene bare rant ut av dem, sier Fjell.

Hun forteller at mMenns historier om vold fra partneren viser hvor viktig det er å dempe det fokuset på kjønnsdimensjonen som vi har i dag.

– Vi har et ensidig bilde av mannen som overgriper på den ene siden, og kvinnen som offer på den andre siden. Vi er nødt til å se at vold handler om mennesker, sier Fjell.

Store likheter

«Jeg husker ikke første gangen. Det er litt sånn rart. Det er litt sånn som hvis du bodde et sted der det var veldig farlig å gå i gatene og hver dag kom det noen og slo deg ned. Men du overlevde, og det ble en del av hverdagslivet. Man går og kjøper grønnsaker på butikken, men man husker ikke hvilke grønnsaker man brukte og kjøpte for to år siden. Sånn er det med volden også. Man bare tar i mot og håper at det går over».

Slik beskriver en av mennene Fjell har snakket med hvordan det oppleves å være utsatt for vold. Det er en allmenn og kjønnsnøytral beskrivelse. Et hovedfunn i studien til Fjell er nettopp likheten mellom menns og kvinners historier om partnerens vold.

– Menns historier minner mye om det man kan lese i tradisjonell litteratur om kvinnemishandling. Også menn opplever å bli slått, få et askebeleg slengt i hodet eller at partneren deres bruker kniv.

(Illustrasjonsfoto:
www.colourbox.no)

– De fleste forteller om episoder med psykisk vold, for eksempel at kona ringer hele tiden for å kontrollere hva mannen holder på med. Eller at partneren kommer med trusler. Hun kan true med skilsmisse hvis mannen har kontakt med familien sin, og Noen kvinner truer med å drepe barna, sier Fjell.

Trekk ved menns historier

Under intervjuene fant Fjell noen trekk som hun mener er karakteristiske for menn som opplever partnervold.

– Det er noe med måten menn forteller historiene sine på. Jeg vil kalle det en underkommunisering. Menn kan komme med konkrete beskrivelser av voldssituasjoner, men de kaller det ikke vold.

– De sier gjerne at de kunne jo ha lagt henne i bakken; de bare gjorde det ikke, sier Fjell, som setter denne tendensen i menns historier i et tidsperspektiv:

– Begrepet vold endrer seg hele tiden. Hadde mennene fortalt samme historier for 60 eller 40 år siden, så hadde det ikke blitt kalt vold, men i dag gjenkjenner vi det som vold. Det tar rett og slett tid å tilegne seg et språk der samme handling betegnes likt for menn og kvinner, sier Fjell.

– I tillegg er det færre fortellinger om grov vold hos mennene jeg intervjuet enn det vi finner hos voldsutsatte kvinner. Det er også mindre dødsangst. Menn kan være redd for å bli alvorlig skadet, men de er ikke redde for å bli drept av partneren, som en del kvinner er, forteller Fjell.

Tove Ingebjørg Fjell. (Foto: Rannveig Svendby)

Menn på krisesentre

Et trekk som gikk igjen hos mennene Fjell intervjuet var at de hadde en høy terskel for å oppsøke hjelp. Ingen hadde oppsøkt krisesentre, men de stilte seg ikke nødvendigvis negative til tanken. En av mennene sa det slik:

«Hadde jeg hatt noen jeg kunne gå til, som jeg kunne gå til anonymt, som ikke var felles venner av oss eller vi på andre måter hadde felles kommunikasjon med, så tror jeg at jeg hadde gått dit. Det burde kanskje ha vært et kjønnsnøytralt tilbud, for jeg tror at veldig mange kvinner som blir slått hadde hatt godt av å se at det ikke bare er kvinner som blir slått. Man kunne være til hjelp for hverandre».

En av få som har kunnskap om menn på krisesentre i Norge er Wenche Jonassen. Hun er sosiolog og forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS), og har i mange år forsket på drift av krisesentre.

På konferansen ga hun et kort foredrag om situasjonen etter den nye krisesenterloven, som i 2010 påla alle kommuner å gi samme tilbud til menn og kvinner.

– Jeg må innrømme at jeg reagerte med skepsis da jeg hørte om den nye krisesenterloven for første gang. Jeg tenkte at menn sikkert også kan ha behov for rådgivning og veiledning, men beskyttet botilbud?

– På den tiden så jeg for meg en kvinnelig partner. Så viser det seg at like mange menn som benytter botilbudet på krisesentrene har menn som overgripere, og ja, de trenger tilbudet, sier Jonassen.

Pilotstudie

I vår bestemte Jonassen seg for å gjøre en pilotstudie for å finne ut hvilke erfaringer krisesentrene sitter på etter en periode med tilbud til menn. Hun ringte de åtte største krisesentrene i landet og gjennomførte en uformell spørreundersøkelse.

– Det kom frem at av de åtte sentrene jeg kontaktet, så var det bare fem som hadde fått på plass samme tilbud til menn som de hadde til kvinner. Av disse hadde tre sentre hatt menn boende, forteller Jonassen, som fant ulike grunner til at mennene oppsøkte sentrene.

– Flere av mennene kom fordi de var utsatt for tvangsgiftemål. Psykisk trakassering fra kvinner eller fra homofile ektefeller, var andre grunner. I tillegg hadde minoritetsmenn oppsøkt krisesenter på grunn av kulturkonflikter med familien.

– Det kom frem i undersøkelsen at færre menn enn kvinner oppsøker krisesentrene på grunn av fysisk vold, forteller Jonassen.

I likhet med Fjell konkluderte Jonassen med at det er store likheter mellom voldsutsatte menn og kvinner.

– De ansatte på krisesentrene sitter stort sett på kunnskap om voldsutsatte kvinner. Erfaringene så langt viser av voldsbildet uansett er såpass likt at denne kunnskapen er fullt anvendbar også på menn som er utsatt i nære relasjoner.

– Men det er noen flere problemstillinger som kommer opp nå som menn benytter seg av krisesentre. Homofil legning hos menn og en del kulturkonflikter er eksempler på dette.

– Unge minoritetsmenn har brukt botilbudet på grunn av familiens reaksjoner på det som blir ansett for å være uakseptabel adferd. Det kan være at sønnen i huset har hatt omgang med personer fra andre kulturelle grupper eller at han ikke praktiserer religion, sier Jonassen.

Wenche Jonassen. (Foto: Rannveig Svendby)

Skam og usynlighet

«Jeg hadde sittet der med merker i ansiktet etter slagene og ikke turt å si noe om det og ... så får du beskjed om at det var vel ikke så ille. Andre ting trodde hun ikke noe på. Jeg fikk beskjed rett ut at hun trodde ikke noe på meg. Det er det jeg synes har vært det verste da».

Uttalelsen over kommer fra en av Fjells informanter. Han var skuffet over å møte mistillit og bagatellisering da han fortalte sin faste terapeut om volden han opplevde hjemme.

Mange av mennene Fjell intervjuet lot være å fortelle om volden til andre, fordi de var redde for ikke å bli trodd. Skam var også en del av bildet.

– Menn bidrar til å holde disse historiene hemmelige ved ikke å snakke om dem. Og hjelpeapparatet bidrar til hemmeligholdelsen ved ikke å anerkjenne menn som voldsutsatte. Disse to gruppene samarbeider faktisk om hemmeligholdelsen.

– Det spørres bare om helsevesenets interesse for saken er stor nok. Det er få oaser å hente kunnskap fra for voldsutsatte menn, og lite språk som fanger opp det de opplever. Dermed tror menn ofte at de er helt alene om sine erfaringer.

– Det kan gå mange år før det vokser frem en bevissthet hos dem om hva de har blitt utsatt for, sier Fjell, som etterlyser en synlighetsdiskusjon om vold mot menn.

– I første omgang trenger vi nå en diskusjon av samme type som fant sted på 1970-tallet da vold mot kvinner sto i fokus. Vi behøver ikke å bruke 30 år på å drøfte partnervold mot menn, men en del tid og ressurser er vi faktisk nødt til å bruke hvis vi skal få belyst dette temaet godt nok, sier Fjell.

Mye gjenstår

Studier om voldsutsatte menn er relativt nytt i Norge, og både Fjell og Jonassen understreker at det meste av arbeidet fortsatt gjenstår.

– Nå har menn for første gang tilgang på krisesentre i Norge. Det er viktig å finne ut hva de sliter med, hvilke tilbud de etterspør og hvilke forskjeller det finnes mellom menn og kvinner på dette området, sier Jonassen.

Hun ønsker å gjennomføre en studie på feltet i nærmeste fremtid.

– I min studie er de fleste mennene i 40-årene, men vold begrenses ikke av alder. Her kan det gjøres undersøkelser som trekker inn hele generasjonsspekeret; også eldre kvinner og deres bruk av vold. Hva slags tall er det snakk om i slike tilfeller? Dette vet vi lite om i dag, sier Fjell.

Forskerne

Tove Ingebjørg Fjell er professor ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap, Universitetet i Bergen.

Wenche Jonassen er forsker II ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Kontaktinformasjon Tove Ingebjørg Fjell

Kontaktinformasjon Wenche Jonassen